

3. Budai József. A persányi hegység másodkori eruptiv kőzetei. Földtani Közölny. XVI. k. 7—9 f. 211—223. l.

Ezen hegységnek érdekes kőzetei eddig Dr. Herlich Fer.¹⁾ és Tschermák G.²⁾ munkái után voltak ismeretesek előttünk, még pedig porphyrit, melaphyr, olivingabbro, labradorkőzet és serpentin nevei alatt. B. a helyszínén való kutatás és gyűjtés, saját és Herlich a földtani intézetben levő példányainak beható átvizsgálása után saját szavai szerint röviden a következő eredményekhez jutott.

„A kőzetek csekély elterjedésüek és a hegyek alkotásához anyagot alig szolgáltatnak. Mint ezen nagy területre terjedő tömeges kőzetek tekintendők a diallagit-peridotitok, olivin-diabasok, dioritok orthoklas-porphyrrok, olykor a melaphyrok is; ellenben a diabasporyhyrit, a holbák-vulkányi és kucsulátai diabasok keskeny repedéseken feltóduló teléreket alkotnak.

A kitörések sorrendjére nézve áll az, hogy a porphyrnál a diabas, a dioritnál az olivindiabas és diallag-periodit fiatalabbak. A többi kőzeteknek egymáshoz való viszonylagos kora nem volt kideríthető.

A kőzetek képződési idejére nézve áll az, hogy többnyire triasmeszkek fekjét képezik. A diabas Kucsulátánál alsó-trias-, Holbák- és Volkányánál lias-rétegeken tör keresztül; e kőzetek képződése tehát valószínűleg az alsó- és felső-jura közé esik. A diabas-porphyr áttöri a trias-rétegeket, minél fogva ennél fiatalabb.

A hol a kőzetek régi vulkánokat előtüntető kúpokat alkotnak, p. az alsó-rákosi erdőben, ott e kúpok észak-déli irányban sorakoznak egymás után. A telérrepedések iránysíkja is többnyire észak-déli. E terület vulkánjai tehát sorvulkánok lehettek, s a kőzeteket képező láva észak-déli irányú repedéseken toltat a felszínre.

A persányi hegységben gabbrók, olivingabbrók, melaphyrok, porphyritek nem léteznek, minthogy az ezen nevek alatt leirt kőzeteket elegyrészeiknek pontosabb megállapítása után más, őket inkább megillető kőzetcsaládok közé kell sorolnunk.“

Látható ezekből, hogy Budai vizsgálatának eredményei a régibb vizsgálatokéval nem találhatnak. Ha csupán Herlich vizsgálatainak eredményeivel

¹⁾ A székelyföld földtani és őslénytani leírása. A m. kir. Földt. Intézet évkönyvé. V. k. 61—74. l.

²⁾ Die Porphyrgesteine Oesterreichs der mittleren geologischen Epoche. Wien. 1869. S. 222—229.

volna ellenkezésben a szerző, úgy tekintve azt, hogy Herbach nem petrograph és a kőzetvizsgálás modern eszközeit nem alkalmazta, teljesen meg lehetne nyugodnunk Budai úr új eredményeiben; de itt a legkitünőbb modern petrographunk, Tschermák G. vizsgálatainak hibás voltáról is van szó, a mi már gondolkodóba ejti az objectiv szemlélőt. Ismertető kritice egyelőre nem szólhat a tárgyhoz, de mindenesetre azon lesz, hogy a kérdéses kőzetek, melyeknek Herbach által gyűjtött példányai bőven képviselve vannak az Erdélyi Muzeum gyűjteményében is, újból való beható átvizsgálása megtörténjék itt is, mire aztán alkalmmilag bátor lesz újból hozzá szólni ezen tárgyhöz.

Dr. Koch Antal.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

6. Adalék a X'Orionis mellett megjelent új csillag ismeretéhez.

(II. füzet 138. l.-hoz). Julius 30-án a reggeli égen tett első megfigyelésnél a csillag láthatatlan (kisebb mint 12.3 m.), míg augusztus 4-ikén 12.2 m. volt; elején gyengébben, szeptember közepe tájt pedig gyorsabban növekedett fényereje. Az október 6-ki utolsó észleletnél 10½ m.-t ért el; miáltal majd nem bizonyossá válik, hogy az csak egy eddig még ismeretlen periodusu változó csillag. E mellett szól a spectrál megfigyeléseknek azon eredménye is, hogy a világos csikok spectrumában hiányoznak, melyek más temporalis csillagoknál főismertető jelt képeznek. Vogel szerint a spectruma III-a osztályu, igen hasonló x'Orionéhoz.

Periodusának e felfogás szerint valamivel nagyobbnak kell lennie egy évnél. Fényerő változása pedig 6 m—12½m-ig lehet.

Kolozsvár, 1886. október 8-án.

Schwab Fr.

7. Erdély déli határhegysége krétarétegeinek néhány cephalopodjáról. Hauer és Stache „Geologie Siebenbürgens“ munkájának 253 lapján Kis-Disznód, mint a déli határhegység szegélyén észlelhető krétarétegek előfordulásának legkeletibb pontja van megnevezve és egyuttal fölemlítve, hogy Ackner itten igen érdekes cephalopodokat fedezett fel, melyeknek közelebbi meghatározása nagyon kívánatos volna; az átnézetes félvétellel elfoglalt bécsi geológoknak egyetlen meghatározható darabnak fellelése sem sikerült.

Tovább ki van emelve, hogy az Ackner által közzétett ábrák közül (a Mitth. u. Verh. des Hermannstädter Ver. f. Naturwiss. Bd. I. Taf.